Konsument verket • KO

Rapport 2013:12

Säker i vatten

Sammanställningsrapport över tematiskt projekt under 2011-2013

2013:12 Säker i vatten
Konsumentverket 2014
Ansvarig handläggare: Maria Lindstedt

Förord

Denna rapport syftar till att sammanställa och redovisa ett antal aktiviteter som Konsumentverket genomfört under en 3-årsperiod, mellan 2011-2013, under temat ”Säker i vatten”. Anledningen till det valda temat är att skadestatistik visar att drunkning är den vanligaste dödsorsaken vid olyckor hos små barn (1-6 år). Syftet med arbetet har varit att förebygga drunkningsolyckor hos barn.

I Konsumentverkets uppdrag ingår bland annat att genomföra marknadskontroller, delta i standardisering inom konsumentområdet, att vidareförmedla information både till konsumenter och näringsidkare samt att samverka med andra myndigheter och branschorganisationer. Genom att samla ett antal aktiviteter under ett gemensamt tema förväntas informationen externt och internt förbättras och resultatet av aktiviteterna få ett större genomslag.

I denna sammanställningsrapport finns hänvisningar till andra rapporter, vägledningar och publikationer som ingår i projektet men som inte redovisas i sin helhet här.

Innehållsförteckning

Förord 3
Innehållsförteckning 4
Sammanfattning 5
Summary 6
1 Bakgrund 7
2 Metoder och aktiviteter 9
2.1 Marknadskontroller 9
2.1.1 Uppföljning av säkerheten inom fritidsdykning, rapport 2012:06 9
2.1.2 Flytvästar och simhjälpmedel, rapport 2012:10 10
2.1.3 Badhjälpmedel, rapport 2014:11 10
2.2 Framtagande av informationsmaterial 10
2.2.1 Ökad säkerhet på badanläggningar 10
2.2.2 Ökad vattensäkerhet i kommunerna 11
2.2.3 Barnsäkerhetsrådet 12
2.3 Standardisering 13
2.4 Övrigt 13
2.4.1 Mässor 13
2.4.2 Föreläsningar och seminarier 14
2.4.3 Temadagar för badanläggningar 14
2.4.4 Webbinformation 14
2.4.5 Skadestatistik 14
3 Slutsatser och råd 15
4 Bilagor 16
Bilaga 1. Olyckor i badhus och vattenland
Bilaga 2. Badolyckor bland barn

Sammanfattning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap publicerade 2010 resultatet av en studie[1] över orsaker till drunkningsolyckor med barn. Studien visar att de allra flesta små barn, upp till tio års ålder, drunknar för att vuxna inte passat dem tillräckligt noga. Barn drunknar tyst och det går fort. När det gäller äldre barn och ungdomar beror drunkningsolyckorna ofta på att de överskattat sin egen simförmåga. I några fall kan alkohol vara en bidragande faktor till att ungdomar utsätter sig för risker eller gör felbedömningar.

Drunkning är samtidigt den vanligaste dödsorsaken vid olyckor när det gäller barn 1-6 år. Mot den bakgrunden startade Konsumentverket ett projekt som under en treårsperiod fokuserade på att genomföra aktiviteter inom området vattensäkerhet, särskilt för barn. Aktiviteterna har bestått av marknadskontroller, informationsinsatser, standardisering och samverkan med andra myndigheter och organisationer. Aktiviteterna som genomförts är alla ett steg i att öka säkerheten vid vatten med särskilt fokus på barn.

Konsumentverkets råd till konsumenter:

- Överskatta inte ditt barns simförmåga. Barn drunknar tyst och det går fort.
- Lämna aldrig små barn utan tillsyn i närheten av vatten, inte ens för en kort stund i badkaret eller i badbaljan.
- Simhjälpmedel och flytvästar ersätter inte behovet av tillsyn.
- Barn ska använda räddningsväst med krage.
- Överlåt inte åt äldre syskon att passa de yngre. Barn har inte den riskförståelsen och kan lätt avledas till att göra annat.
- Lär dig första hjälpen. Vid drunkning kan direkt återupplivning vara avgörande.
- Reagera alltid när du ser ett ensamt litet barn vid eller i vatten. Prata med barnet och fråga var föräldrarna finns.
- Lämna aldrig en vattenfylld pool utan skydd.

Konsumentverkets råd till aktörer som erbjuder tjänster vid eller i vatten.

- Gör en riskanalys, bedöm var sannolikheten för olyckor kan inträffa och vilka de allvarligaste konsekvenserna kan vara.
- Förebygg olyckor genom att införa rutiner som minskar riskerna.
- Utbilda din personal i första hjälpen, HLR och vattenlivräddning. Genomför regelbundna övningar med personalen.
- Lär av olyckor! Dokumentera olyckor och tillbud och inför åtgärder för att motverka att liknande olyckor inträffar igen.
- Anpassa säkerhetsinformation så att deltagare/besökare förstår och kan ta till sig informationen.
- Minska allvarligheten på personskadorna genom att ha bra räddningsrutiner och räddningsutrustning tillgänglig.
- Reagera alltid när du ser ett ensamt litet barn vid eller i vatten. Prata med barnet och fråga var föräldrarna finns.

[1] www.msb.se ”Varför drunknar barn”, MSB 2010, publikationsnummer MSB 0139-10

Summary

In 2010 the Swedish Civil Contingencies Agency published the results of a study on the causes of drowning accidents involving children. The study shows that the vast majority of young children that drown do so because their parents did not supervise them. Children drown silently and quickly. When it comes to older children and adolescents, drowning accidents are frequently caused by an overestimation of the swimming ability. In some cases alcohol may be a contributing factor that young people put themselves at risk or misjudge their own abilities.

Drowning is also the leading cause of accident related deaths in the ages 1-6 years. In the light of this the Swedish Consumer Agency initiated a three year project to perform activities in the area of safety in water, especially for children in bathing situations. The activities consisted of market surveillance, informing the general population and market actors, standardization and collaboration with other agencies and organizations. All activities carried out were aimed at increasing child safety in water.

The Consumer Agency offers the following advice to consumers:

- Do not overestimate your child's ability to swim, children drown silently and quickly.
- Never leave small children unattended near water, not even for a short while in the bathtub or in the bath.
- Swimming aids and life jackets do not replace the need for supervision.
- Do not leave older children to attend to the younger ones. Children do not have the risk comprehension required and their attention can easily stray.
- Learn first aid. When it comes to drowning direct resuscitation can be crucial.
- Respond whenever you see a lone child by or in the water. Ask the child where its parents are.
- Never leave a water-filled pool without a fence or a cover that can carry the weight of an adult.

The Consumer Agency offers the following advice to operators offering services in aquatic environments:

- Do a risk analysis. Assess the probability of accidents that can happen and what the most serious consequences can be.
- Prevent accidents by adopting practices that reduce risks.
- Educate and train your staff in first aid and water rescue.
- Learn from accidents! Document accidents and incidents and introduce measures to prevent similar accidents from recurring.
- Customize safety information so that participants or visitors can understand and absorb the information.
- Reduce the severity of the injuries by having good rescue routines and having equipment readily available.
- Respond whenever you see a lone child by or in the water. Ask the child where its parents are.

1 Bakgrund

I Sverige drunknar i genomsnitt 100 personer varje år. Variationerna är stora och beror till viss del på om sommaren är varm och skön med mycket bad och båtliv. Av den anledningen sker också de flesta drunkningsolyckor under sommarhalvåret. Men det sker även ett flertal drunkningar vintertid i samband med isfiske och med snöskotrar där isen inte burit. De kalla vattentemperaturerna vintertid medför att chanserna att överleva är lägre eftersom personerna kyls ned väldigt snabbt.

Av de 100 personer som drunknar och omkommer är cirka 10 personer barn. Drunkning är den vanligaste dödsorsaken vid olyckor för barn 1-6 år och den näst vanligaste för barn 1-18 år. Småbarn drunknar ofta i pooler eller på badplatser där tillsynen varit bristande. När det gäller lite äldre barn och tonåringar så är orsaken ofta att simförmågan överskattas och ofta är även förtäring av alkohol en bidragande orsak.

Det tematiska projektet ”Säker i vatten” sträcker sig över 3 år, 2011-2013. Syftet har varit att förebygga drunkningsolyckor med fokus på barn med olika typer av insatser. Arbetet har skett genom marknadskontroller, samverkan med andra myndigheter samt genom informationsinsatser.

I projektet ingår ett antal fristående aktiviteter som alla redovisats var för sig men som sammanställts och kort beskrivs i denna rapport.

Konsumentverket är marknadskontrollerande myndighet för produktsäkerhetslagen (2004:451), lagen om personlig utrustning för privat bruk (1992:1326) och lagen om leksakers säkerhet (2011:579). Det innebär att vi bevakar så att näringsidkare och ekonomiska aktörer följer lagen. I uppdraget ingår även att informera konsumenter och näringsidkare, samt att samverka med andra myndigheter och branschorganisationer med syfte att nå ett högt konsumentskydd och förebygga personskador.

Konsumentverket har samarbetet med Svenska livräddningssällskapet (SLS). SLS är en organisation som verkar för simkunnighet, livräddning och säkerhet vid vatten. De tar även fram statistik inom drunkning och simkunnighet med mera.

Korta fakta och statistik från Svenska livräddningssällskapet

- 94 % av svenska folket anser att barn ska ha rätt till kostnadsfri simundervisning.
- I hela världen omkommer varje år cirka 300 000 människor genom drunkning. Det innebär att en person omkommer varannan minut, dygnet runt!
- I Sverige drunknar idag en människa var tredje dag.
- Drunkning är den vanligaste dödsorsaken bland barn i åldern 1-6 år.
- Bara sex av tio kommuner i Sverige följer läroplanen vad gäller simundervisning.
- Endast fyra av tio elever i klass 4-6 kan hjälpa någon med hjälp av mun till mun andning.
- Det är sedan 2011 inskrivet i skolans läroplan att för att få godkänt i ämnet idrott och hälsa i åk 6, ska eleven kunna simma 200 meter, varav 50 på rygg.
- 8,3 procent av eleverna i årskurs 5 är inte simkunniga.

Tabellen nedan visar antalet omkomna genom drunkning under 2013. Mer detaljerad statistik finns på Svenska livräddningssällskapets webbplats[2]

	jan	feb	mars	april	maj	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec
Tot mån	4	1	7	17	10	14	29	21	11	6	6	3
Acc året	4	5	12	29	39	53	82	103	114	120	126	129

Tabell 1. Visar antalet omkomna genom drunkning under 2013

[2] www.svenskalivraddningssallskapet.se

2 Metoder och aktiviteter

Nedan följer en lista på genomförda aktiviteter som sedan kortfattat redovisas var sig.

Marknadskontroller

- Uppföljning av säkerheten inom fritidsdykning. Rapport 2012:16.
- Flytvästar och simhjälpmedel. Rapport 2012:10.
- EU-projekt badhjälpmedel[3] under ledning av PROSAFE[4]. Rapport 2014:11.

Rapporter från marknadskontrollerna finns publicerade på www.konsumentverket.se under publikationer.

Framtaget informationsmaterial

Samverkan med myndigheter, organisationer, branschföreträdare har lett till:

- Framtagande av en vägledning för ökad säkerhet vid badanläggningar.
- Deltagande vid framtagning av MSB:s (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) vägledning ”Guide till ökad vattensäkerhet”.
- Deltagande i Barnsäkerhetsrådets arbete med att förebygga drunkningar och framtagande av informationsmaterial.

Standardisering

- Standardisering pooler för hemmabruk (TK 554[5])

Övrigt

- Konsumentverkets medverkan på baby-och barnmässan 2012.
- Föreläsningar och seminarier där Konsumentverket deltagit.
- Temadagar för badanläggningar som Konsumentverket anordnade 2013.
- Uppdaterad och förnyad webbinformation inom barn och bad.
- Framtagande av ny skadestatistik inom området barn och badolyckor.

2.1 Marknadskontroller

2.1.1 Uppföljning av säkerheten inom fritidsdykning, rapport 2012:06

Under 2007-2009 arbetade Konsumentverket intensivt med att förbättra säkerheten inom fritidsdykning och förebygga drunkningsolyckor i samband med dykutbildningar och dykutfärder. Arbetet resulterade i en branschöverenskommelse med Svenska sportdykarförbundet[6] och en vägledning för säkerheten inom fritidsdykning. För att kontrollera efterlevnaden genomfördes en marknadskontroll med tillsynsbesök hos 11 leverantörer av dyktjänster under 2011. Fyra av tjänsteleverantörerna uppfyllde enligt

[3] Joint action under ledning av Prosafe med deltagare från 13 medlemsstater

[4] The Product Safety Enforcement Forum of Europé.

[5] TK 554 är den tekniska kommitteen inom standardisering för pooler och SPA-bad i Sverige

[6] Branschöverenskommelsen innehåller rekommendationer om säkerheten vid fritidsdykning och har reviderats under 2012. Se BRÖK 2012:06.

Konsumentverkets bedömning inte rekommendationerna för en säker övervakning av elever under en dykutbildning och fick därför vidta åtgärder.

2.1.2 **Flytvästar och simhjälpmedel, rapport 2012:10**

I kontrollen har 12 uppblåsbara flytvästar och sex simhjälpmedel kontrollerats med avseende på säkerhetskrav och märkning. Flytvästarna skickades på provning för kontroll av vissa utvalda delar. Provningen visade på anmärkningar på flera flytvästar vilket medfört att tillverkarna fått vidta åtgärder. Resultatet visar också på att när en konsument köper en flytväst är det viktigt att komma ihåg att en uppblåsbar flytväst kräver kontinuerligt underhåll och dessutom bör lämnas in för årlig service. Uppblåsbara flytvästar ska inte användas av barn.

Resultatet av märkningskontrollen av simhjälpmedel visade att endast ett fåtal produkter hade bristande märkning. Samtliga var försedda med CE-märkning.

2.1.3 **Badhjälpmedel, rapport 2014:11**

Kontrollen genomfördes tillsammans med 12 andra europeiska länder under ledning av PROSAFE. Deras verksamhetsidé är att underlätta samarbetet mellan marknadskontrollerande myndigheter för att förbättra säkerheten för produkter. PROSAFE initierar och koordinerar marknadskontroller inom EU. Denna kontroll fokuserade på barnvagnar och badbaljor. Totalt provades 43 badbaljor av ett laboratorium i Spanien. Tre av dessa var från Sverige. På grund av att det inte finns några europeiska standarder för badbaljor har provningen genomförts med hjälp av framtaget riskbedömningsprotokoll. Samtliga badbaljor hade mindre säkerhetsbrister som behövde åtgärdas. Ett syfte med marknadskontrollen har varit att med hjälp av information öka medvetenheten hos konsumenter och hos tillverkare. Resultatet av projektet återkopplas bland annat till standardiseringsarbetet för barnvagnar och badhjälpmedel, EU-kommissionen, branschorganisationer med flera externa intressenter.

2.2 Framtagande av informationsmaterial

2.2.1 **Ökad säkerhet på badanläggningar**

Flera drunkningar och allvarliga drunkningstillbud har inträffat på äventyrs- och upplevelsebad i Sverige. Antalet äventyrsbad i landet ökar. Anläggningarna lockar ofta barnfamiljer och är uppskattade. Det har i sin tur lett till att allt fler kommuner vill låta bygga om sina badhus till äventyrsbad.

För att få mer kunskap och för att utreda hur baden arbetade med säkerheten besökte Konsumentverket nio stycken badanläggningar under våren 2012. Konsumentverket kunde konstatera att det saknades en god sed och att det fanns ett stort behov och en önskan från baden om gemensamma riktlinjer. Under 2012 påbörjades därför arbetet med att, tillsammans med branschen, ta fram riktlinjer för badanläggningar. I arbetet deltog Svenska livräddningssällskapet (SLS), Svenska badmästarförbundet, MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap), Svenska badbranschen (tidigare Sveriges poolproducenter) samt säkerhetsansvariga vid några badanläggningar. Arbetet har resulterat i en vägledning som ska ses som ett hjälpmedel för anläggningarna att uppfylla produktsäkerhetslagens krav att varor och tjänster som näringsidkare erbjuder

konsumenter ska vara säkra. Vägledningen kan laddas ned från Konsumentverkets webbplats.

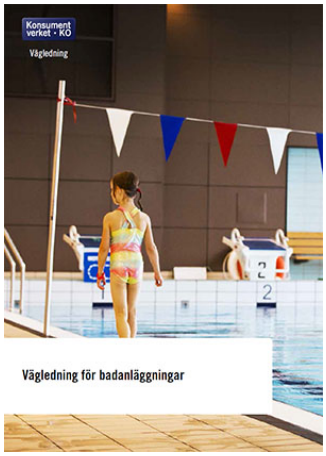

Bild 1. Vägledning för badanläggningar.

En vanlig orsak till att barn drunknar är bristande övervakning. Personal på badanläggningar har påpekat att många föräldrar som besöker baden brister i sin tillsyn och att det även förekommer att föräldrar anser att deras barn ska få bada på egen hand trots att de är under 10 år gamla. För att hjälpa baden att informera om hur viktigt det är att ha sina barn under uppsikt har Konsumentverket tagit fram en affisch. Affischen kan beställas kostnadsfritt från konsumentverkets webbplats och den kan även laddas ned och skrivas ut.

Bild 2. Affisch ”Ett budskap som inte får drunkna”

2.2.2 **Ökad vattensäkerhet i kommunerna**

MSB tog under 2011 initiativ till att påbörja arbetet med att ta fram en guide till ökad vattensäkerhet för kommuner och andra anläggningsägare. Förutom Konsumentverket har ett flertal myndigheter och organisationer deltagit i arbetet. Arbetet avslutades under 2012 genom publicering av ”Guide till ökad vattensäkerhet för kommuner och andra anläggningsägare på MSB:s webbplats.[7]

[7] www.msb.se Guide till ökad vattensäkerhet. Publikationsnummer MSB249 – oktober 2012

Bild 3. MSB:s guide till ökad vattensäkerhet.

2.2.3 **Barnsäkerhetsrådet**

MSB är huvudman för barnsäkerhetsrådet. Konsumentverket deltar tillsammans med ett flertal andra myndigheter. Med anledningen av det ökande antalet hemmapooler och trädgårdsdammar så bildade rådet under 2011 en undergrupp med fokus på att förebygga att barn drunknar. Arbetet resulterande bland annat i en informationsfolder om hur man barnsäkrar sin pool och trädgårdsdamm samt en informationsfilm som finns på www.dinsakerhet.se

Bild 4. Informationsbroschyr från barnsäkerhetsrådet och MSB.

Barnsäkerhetsrådets drunkningsgrupp tog också initiativ till en undersökning för att utreda hur man bäst informerar föräldrar om att de måsta ha sina barn under uppsikt när de besöker en badanläggning. Studien utfördes 2013 av studenter vid MSB:s skola i Revinge. Resultat från deras studie blev rapporten *"Vad gör ditt barn just nu?"*[8] som finns att läsa på MSB:s webbplats. Den visade bland annat att affischer och utrop i högtalare var det som fungerade bäst och det som flest besökare hade uppfattat. En annan slutsats är att det oftast inte räcker med en typ av informationskanal eftersom olika människor tar till sig information på olika sätt.

---

8 www.msb.se/Upload/Forebyggande/sakerhet_hem_och_fritid/vattensakerhet/Vad%20g%C3%B6r%20ditt%20barn%20just%20nu.pdf

2.3 Standardisering

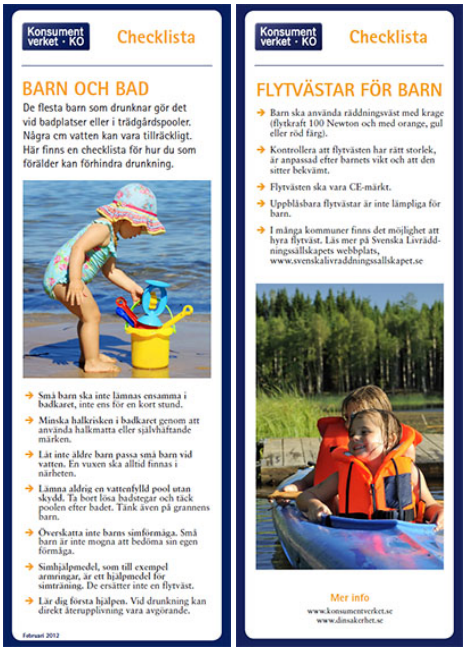
Konsumentverket är aktiva inom standardiseringen för pooler som används vid hemmabruk. Syftet med arbetet har varit att öka säkerheten, framförallt ut ett barnperspektiv. De viktigaste frågorna är hur man säkerställer att begränsa tillgängligheten för pooler som inte är i bruk samt att begränsa öppningar i poolen där barn och/eller vuxna kan fastna under vattenytan. Standarden, som är under arbete, består av tre delar. När den är klar kan den beställas från SIS förlag[9].

- EN 16582-1 Pooler för hemmabruk- Del 1: Generella krav inklusive säkerhetskrav och testmetoder.
- EN 16582-2 Pooler för hemmabruk- Del 2: Specifika krav inkluderat säkerhetskrav och testmetoder för nedgrävda pooler.
- EN 16582-3 Pooler för hemmabruk- Del 3: Specifika krav inkluderat säkerhetskrav och testmetoder för ovanmark pooler.

2.4 Övrigt

2.4.1 Mässor

Konsumentverket deltog under mars 2012 på barn- och babymässan i Göteborg där vi informerade om badsäkerhet för barn. Bland annat demonstrerades flytvästar för barn och besökare kunde även delta i en quiz. I samband med mässan togs informationsmaterial fram i form av en checklista för bad och barn och flytvästar. Checklistan kan beställas på Konsumentverkets webbplats. Konsumentverket monter var välbesökt och många föräldrar fick tips om flytvästar samt deltog i quizen.

Konsument verket - KO Checklista

BARN OCH BAD

De flesta barn som drunknar gör det vid badplatser eller i trädgårdspooler. Några cm vatten kan vara tillräckligt. Här finns en checklista för hur du som förälder kan förhindra drunkning.

- Små barn ska inte lämnas ensamma i badkaret, inte ens för en kort stund.
- Minska halkrisken i badkaret genom att använda halkmatta eller självhäftande märken.
- Låt inte äldre barn passa små barn vid vatten. En vuxen ska alltid finnas i närheten.
- Lämna aldrig en vattenfylld pool utan skydd. Ta bort lösa badstegar och täck poolen efter badet. Tänk även på grannens barn.
- Överskatta inte barns simförmåga. Små barn är inte mogna att bedöma sin egen förmåga.
- Simhjälpmedel, som till exempel armringar, är ett hjälpmedel för simträning. De ersätter inte en flytväst.
- Lär dig första hjälpen. Vid drunkning kan direkt återupplivning vara avgörande.

Februari 2012

Konsument verket - KO Checklista

FLYTVÄSTAR FÖR BARN

- Barn ska använda räddningsväst med krage (flytkraft 100 Newton och med orange, gul eller röd färg).
- Kontrollera att flytvästen har rätt storlek, är anpassad efter barnets vikt och att den sitter bekvämt.
- Flytvästen ska vara CE-märkt.
- Uppblåsbara flytvästar är inte lämpliga för barn.
- I många kommuner finns det möjlighet att hyra flytväst. Läs mer på Svenska Livräddningssällskapets webbplats, www.svenskalivraddningssallskapet.se

Mer info
www.konsumentverket.se
www.dinsakerhet.se

Bild 5. Checklista för barn, bad och flytvästar

[9] www.sis.se

2.4.2 **Föreläsningar och seminarier**

I samband med att MSB tog fram sin guide till ökad vattensäkerhet anordnade de även seminarier på fyra platser i landet. Konsumentverket medverkade på samtliga och föreläste om badsäkerhet för barn och arbetet med att ta fram en vägledning för säkerheten vid badanläggningar. Seminarierna hölls i Ängelholm, Tjörn, Karlstad och Stockholm under december 2012 till april 2013.

Konsumentverket har även medverkat och föreläst på seminarier som SLS anordnat i Stockholm och Tylösand samt på ett seminarium för badanläggningar som Teknologiskt institut anordnade i Stockholm under 2013.

2.4.3 **Temadagar för badanläggningar**

Den 25-26 november 2013 bjöd Konsumentverket in till temadagar för badanläggningar. Inbjudan vände sig i första hand till äventyrsbad och till personer med huvudansvar för säkerheten. Syftet med dagarna var att informera om regler för badanläggningar och att diskutera den vägledning som Konsumentverket tagit fram. Förutom att lyssna på Konsumentverket fick deltagarna ta del av information av gästföreläsare från Socialstyrelsen, Svenska livräddningssällskapet, Rikspolisstyrelsen, SKL (Sveriges kommuner och landsting) samt företrädare för ett antal badanläggningar. Det gavs även möjlighet till diskussioner och erfarenhetsutbyte. Totalt deltog ett 60-tal personer. Utvärderingen efteråt visade att dagarna var väldigt uppskattade och det var ett stort önskemål att Konsumentverket skulle anordna ytterligare temadagar inom området. Det som uppskattades mest var blandningen av olika föreläsare och det erfarenhetsutbyte som dagarna gav.

2.4.4 **Webbinformation**

I samband med att Konsumentverket startade arbetet med tematiska insatser för att förebygga drunkning så har information på webbplatsen setts över och utökats.

2.4.5 **Skadestatistik**

Konsumentverket har möjlighet att ta del av statistik från IDB (Injury DataBase). IDB

administreras av Socialstyrelsen och innebär att på ett antal akutmottagningar och jourcentraler i landet sker en fördjupad registrering av samtliga inkommande skadefall. Konsumentverket samverkar med MSB när det gäller att sammanställa och utvärdera skador. Inom området badsäkerhet har Konsumentverket bett MSB om hjälp att ta fram och sammanställa skadestatistik för badolyckor bland barn, se bilaga 1, samt olyckor på badhus och vattenland, se bilaga 2.

3 Slutsatser och råd

Konsumentverket har under en treårsperiod genomfört ett antal aktiviteter för att förebygga allvarliga drunkningstillbud och risken att barn drunknar. Den absolut viktigaste åtgärden är att aldrig lämna ett barn som inte kan simma[10] utan tillsyn. Som vuxen är det även viktigt att föregå med gott exempel och alltid använda flytväst när du är på sjön. Flytväst är en billig livförsäkring.

Konsumentverkets förhoppning är att alla vill bidra till att öka säkerheten vid vatten och minska antalet allvarliga olyckor.

Konsumentverkets råd till konsumenter:

- Överskatta inte ditt barns simförmåga. Barn drunknar tyst och det går fort.
- Lämna aldrig små barn utan tillsyn i närheten av vatten, inte ens för en kort stund i badkaret eller i badbaljan.
- Simhjälpmedel och flytvästar ersätter inte behovet av tillsyn.
- Barn ska använda räddningsväst med krage.
- Överlåt inte åt äldre syskon att passa de yngre. Barn har inte den riskförståelsen och kan lätt avledas till att göra annat.
- Lär dig första hjälpen. Vid drunkning kan direkt återupplivning vara avgörande.
- Reagera alltid när du ser ett ensamt litet barn vid eller i vatten. Prata med barnet och fråga var föräldrarna finns.
- Lämna aldrig en vattenfylld pool utan skydd.

Konsumentverkets råd till aktörer som erbjuder tjänster vid eller i vatten.

- Gör en riskanalys, bedöm var sannolikheten för olyckor kan inträffa och vilka de allvarligaste konsekvenserna kan vara.
- Förebygg olyckor genom att införa rutiner som minskar riskerna.
- Utbilda din personal i första hjälpen, HLR och vattenlivräddning. Genomför regelbundna övningar med personalen.
- Lär av olyckor! Dokumentera olyckor och tillbud och inför åtgärder för att motverka att liknande olyckor inträffar igen.
- Anpassa säkerhetsinformation så att deltagare/besökare förstår och kan ta till sig informationen.
- Minska allvarligheten på personskadorna genom att ha bra räddningsrutiner och räddningsutrustning tillgänglig.
- Reagera alltid när du ser ett ensamt litet barn vid eller i vatten. Prata med barnet och fråga var föräldrarna finns.

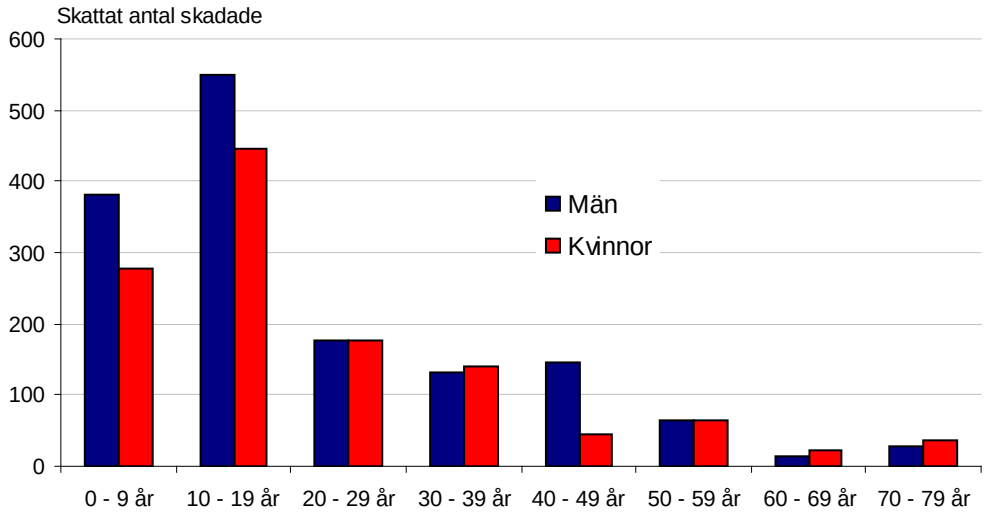
[10] Simkunnighet innebär att kunna simma 200 meter, varav 50 meter på rygg samt inneha allmänt badvett och säkerhet vid vatten, se även http://www.svenskalivraddningssallskapet.se/

4 Bilagor

Bilaga 1. Olyckor i badhus och vattenland
Bilaga 2. Badolyckor bland barn

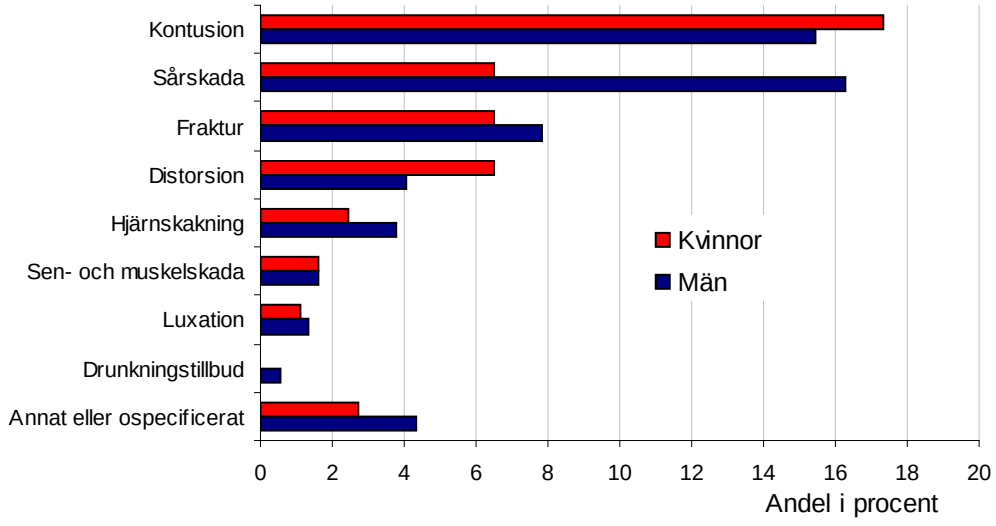
Bilaga 1: Olyckor i badhus och vattenland

Varje år inträffar ungefär 2 700 olyckor i badhus, simhallar eller vattenland som leder till besök på en akutmottagning. Ålders och könsmässigt fördelar sig dessa skador enligt figur 1 nedan. Nästan 60 procent av de skadade är barn (< 18 år) och det är något vanligare att män/pojkar skadar sig än kvinnor/flickor.

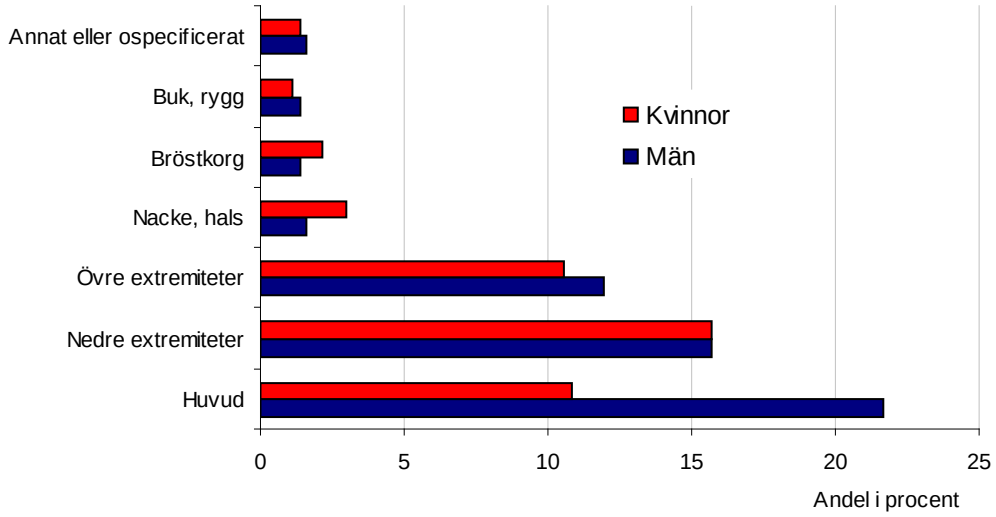
Figur 1. Skattat antal skadade i badhus, simhallar och vattenland efter åldersgrupp och kön. Källa: IDB Sverige 2009-2010, Socialstyrelsen.

Den vanligaste skadetypen hos kvinnor är kontusioner (blodutgjutningar) och hos män sårskador. Se vidare i figur 2 nedan. Drunkningstillbud är sällsynta.

Figur 2. Andel skadade i badhus, simhallar och vattenland efter skadetyp och kön. Källa: IDB Sverige 2009-2010, Socialstyrelsen.

Den kroppsdelar som skadas oftast är huvudet hos män och de nedre extremiteterna hos kvinnor. Se figur 3 nedan.

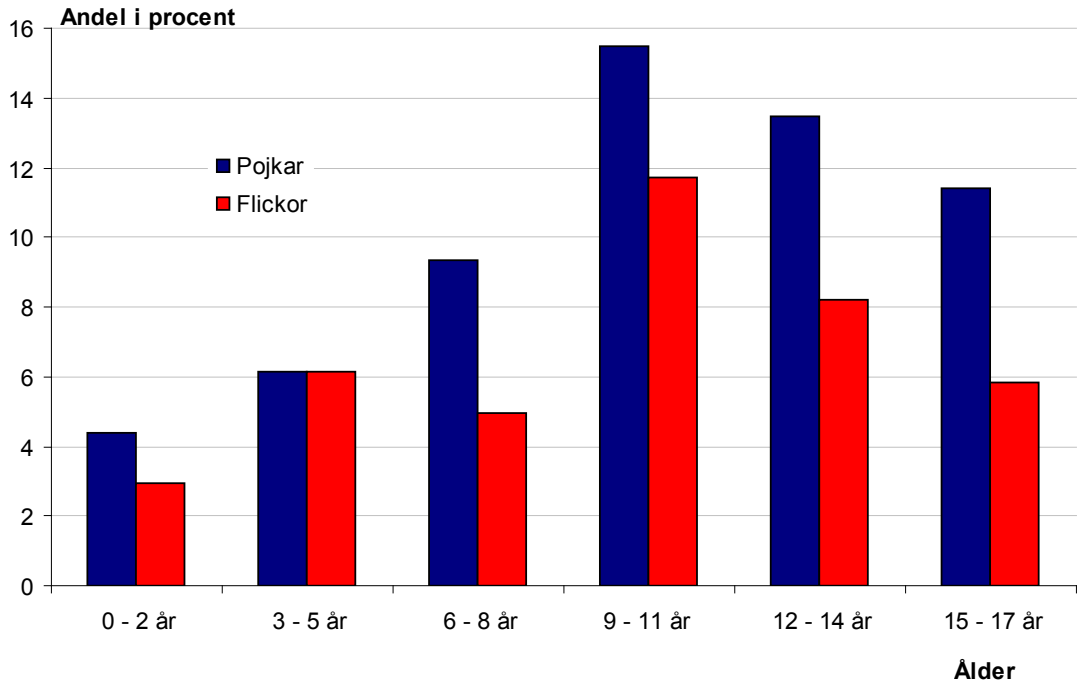

Figur 3. Andel skadade i badhus, simhallar och vattenland efter skadad kroppsdel och kön. Källa: IDB Sverige 2009-2010, Socialstyrelsen.

Vanliga orsaker till skador är att man missbedömer djupet och hoppar i bassängen och slår sig på botten (ca 5 %) att man slår sig i bassängkanten (ca 10 %) eller halkar på blöta golv (11 %), ramlar eller snubblar (5 %) gör sig illa på trampolinen (6 %), men den i särklass största boven är vattenrutschbanor som ensam står för en tredjedel av alla skador. Det är framförallt barn som skadas i vattenrutschbanor. Det förekommer också att människor klämmer sig i dörrar, blir knuffade ut i bassängen. Det finns även andra attraktioner som människor skadar sig på eller av, till exempel klättervägggar. Även skador som kan beror på bristande underhåll förekommer som att trampa på något vasst, gör sig illa på trasiga skåp, trampat ner i hål i golv, ramlar ner i bassäng som är tömd på vatten, fastnat med håret i utsug. etc.

De flesta skadorna sker under helger (lördagar och söndagar) och mellan kl 11 00 och 18 00.

Drygt 80 procent av de skadade blir behandlade på akutmottagningen och hemskickade. Endast tre procent behöver läggas in på sjukhus för fortsatt vård.

Andel skadade barn (0-17 år) i samband med bad efter åldersgrupp och kön.
Källa: IDB 2007-2008, Socialstyrelsen.

Badolyckor bland barn

Denna studie bygger på en genomgång av data från IDB (Injury Data Base) för åren 2007-2008 avseende barn mellan noll upp till och med 17 år som skadats i samband med bad. Totalt har 342 fall studerats som sedan skattas till nationella nivåer.

Varje år skadas ungefär 2 500 barn (0-17 år) så allvarligt att de behöver uppsöka ett akutsjukhus i samband med bad i simhallar, badanläggningar (vattenland) och badstränder[1]. Drygt 60 procent är pojkar och det är framförallt barn i åldersgruppen nio till femton år som råkar ut för skador (se figur). Flest skador inträffar under perioden juni till augusti, på lördagar och söndagar samt på eftermiddagar. Det är vanligare att barn skadas i simhallar och badanläggningar (vattenland) än vid naturliga badstränder.

I simhallar och badanläggningar är den vanligaste mekanismen bakom skadan fall och hopp. Det vill säga barnen halkar eller faller på annat sätt och slår sig. Att barnen dyker ner i vattnet och på någon eller på något är också en vanlig orsak till skador. Vattenrutschbanor är inblandade i många skador.

På naturliga badstränder är för pojkar den vanligaste mekanismen bakom skadan att man klämmer sig eller skär sig. Vanligtvis skär man sig på glas eller något annat vasst, klämmer sig mellan stenar, får stickor i foten från bryggor etc. För flickor är det fall som är den vanligaste mekanismen bakom skadorna och för pojkar är det den näst vanligaste. Barnen halkar på bryggor och stenar. Barnen skadas också då de hoppar i vattnet från bryggor, hopptorn och stenar och hoppar på något eller någon annan. Insekts- och ormbett är heller inte ovanliga på badstränderna.

Den vanligaste skadetypen är öppna sår (38 %) följt av kontusioner (blodutgjutningar/22 %) och frakturer (9 %). Hjärnskakningar förekommer i drygt fyra procent. Öppna sår är betydligt vanligare bland pojkar än bland flickor. De flesta skadorna drabbar hos både pojkar och flickor de nedre extremiteterna – framförallt fötter och tår. Därefter är det huvudskador hos pojkarna och de övre extremiteterna (fingrar) hos flickor.

De flesta blir behandlade på akutsjukhuset och hemskickade. Fler flickor (7 %) än pojkar (2 %) blir inlagda på sjukhus för fortsatt vård.

1) Skador som inträffat vid bad i badkar eller bad i egen pool ingår inte i denna redovisning.

Bad och barn

MSB 2010-08-01 Kontaktperson: jan.schyllander@msb.se

Inget av de här studerade barnen hade uppsökt akutsjukhuset till följd av ett drunkningstillbud utan det var andra typer av skador som de råkat ut för. Ändå är det varje år ca tio barn som drunknar och tre till fyra gånger så många som behöver vårdas på sjukhus till följd av de skador de ådragit sig vid drunkningstillbud. De allra flesta drunkningarna, drygt en tredjedel, sker vid badplatser, där övervakningen av små barn brustit, trots att barnen inte haft flythjälpmedel. Hos ungdomar från tretton års ålder och uppåt är alkohol en bidragande orsak i 40 % av fallen.

Tjugo procent av de barn som drunknar är förskolebarn som omkommer i närliggande grunda dammar, trädgårdsdammar, pooler eller vattendrag. De flesta dödsfallen sker inom 200-300 meter från det egna hemmet.

Drunknade förskolebarn kommer mer än dubbelt så ofta som förväntat från familj med ensamstående förälder, vilket kan indikera bristande möjligheter till aktiv tillsyn. Att vara ensamstående brukar också indikera en svagare ekonomisk situation, vilket skulle kunna innebära minskade möjligheter att införskaffa flythjälpmedel etc. En typsituation är när en förälder lämnar barnet en kort stund för att svara i telefon eller ordna något för ett annat barn.

I mer än var tionde drunkningsolycka finns en bidragande medicinsk orsak, där epilepsi och neurologiska funktionshinder dominerar. Dessa barn drunknar oftast i badkar hemma eller i simbassäng, där övervakare funnits i närheten.

Det drunknar betydligt fler barn med utomeuropeiskt ursprung än vad som kan förväntas. Det föreligger en stor överrepresentation av barn från Iran och Mellanöstern. Detta kan bero på att familjer från dessa länder har dålig simkunnighet och svaga kunskaper om säkerhet vid vatten.

Några råd till föräldrar, barn och allmänhet för att undvika drunkningstillbud.

- Övervakning av små barn i vatten skall vara på gripavstånd. Föräldrar skall aldrig lämna små barn ensamma i vatten eller under uppsikt av ett ungt barn.
- Små barn som badar vid badplatser skall ha flytväst och inte uppblåsbara flythjälpmedel
- Simbassänger, pooler och även grunda dammar (trädgårdsdammar) skall vara inhägnade och ha barnsäker låsning.
- Barn är vanligtvis inte mogna att lära sig simma före fyra års ålder. Äldre barn skall lära sig simma, men särskilt yngre skolbarns förmåga att simma skall inte överskattas.
- Ha särskild uppsikt på att utomeuropeiska barn och ungdomar har lärt sig att simma och att även deras föräldrar får lära sig säkerhet vid vatten inklusive räddning och upplivningsåtgärder.
- Vid drunkning är direkt återupplivning avgörande för utgången och detta är oftast innan någon professionell är på plats.
- Ha särskild uppsikt på barn med epilepsi och andra medfödda neurologiska sjukdomar, till och med i badkaret.
- Ungdomar bör påminnas om att alkohol försämrar både omdöme och simförmåga.

Några råd för att undvika andra skador i samband med badaktivteter

- Hoppa eller dyk inte på okänt vatten. Kontrollera att ingen är i vägen.
- Knuffa aldrig i eller håll fast någon under vattnet.
- Simma inte under bryggor och hoppställningar.
- Spring inte på bassängkanter eller bryggor – du kan halka.
- Tänk på att även stenar kan vara mycket hala.
- Ta för vana att alltid plocka upp glas eller andra föremål som man kan skära sig på.
- Barns hud är mycket känsligare än vuxnas. Se till att barnet har solhatt och luftiga bomullskläder med tät väv och långa ärmar och ben när det vistas i solen. Spädbarn ska inte alls vara i solen.

Konsumentverket, Box 48, 651 02 Karlstad. Telefon: 0771-42 33 00. konsumentverket.se